

Asia: VN/12962/2022

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 1 §:ään
(Soveltamisala)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 2 §:ään
(Valtionavustuksen saaja)

Kommenttinne

2§:ssä esitetään säädettäväksi avustuskelpoisista toimijoista. Suomen Punainen Risti huomauttaa, että pykälän muotoilun mukaan avustuksia voidaan jakaa oikeuskelpoisille yleishyödyllisille yhdistyksille, mutta hallituksen esityksen perustelut rajaavat toimijakenttää tiukemmin: "Avustuskelpoisia ovat yhdistysrekisteriin rekisteröidyt yleishyödylliset yhdistykset [...]" (s. 25).

Esimerkiksi Suomen Punainen Risti on julkisoikeudellinen yhdistys, jonka toiminnasta säädetään laissa ja asetuksessa, eikä järjestöä ole siten rekisteröity yhdistysrekisteriin. Hallituksen esityksen 3§:n perusteluiden pohjalta järjestö ei olisi enää avustuskelpoinen toimija, vaikka tällä hetkellä järjestön kotimaan toiminnasta hieman yli 50% on STEA-rahoitteista. Vaikka varsinainen säädösteksti ei ole ongelmallinen, Suomen Punainen Risti katsoo, että myös hallituksen esityksen perusteluita tulisi tarkentaa koskemaan yhdistysrekisteriin rekisteröityjen yhdistysten lisäksi julkisoikeudellisia yhdistyksiä.

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 3 §:ään
(Avustettava toiminta)

Kommenttinne

3§:ssä esitetään säädettäväksi avustettavan toiminnan sisällöstä. Esitetyn nojalla valtionavustusta voidaan myöntää sosiaali- ja terveysalan toimintaan sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Perusteluissa on todettu, että päätoimialat, joihin sosiaali- ja terveysalan yhdistykset ja säätiöt voidaan karkeasti luokitella, ovat kansanterveys, lastensuojelu, vammaisasiat, vanhustenhuolto, päihdeasiat ja muut asiat. Luokittelua kuvataan esimerkinomaisesti ja perusteluissa mainitaan, että myös mm. pelastusalan järjestöt on vakiintuneesti katsottu olevan sosiaali- ja terveysalan toimijoita. Pelastusalan toimintaa ei kuitenkaan suoraan mainita säädöstekstissä, mikä saattaa osoittautua ongelmalliseksi.

Suomen Punainen Risti pitää tärkeänä, että pelastusjärjestöjen ja koordinoitun varautumisen ja valmiuden rahoituksesta huolehditaan rahoituksen uudistuksen yhteydessä. Järjestöjen kokonaisturvallisuutta tukevan varautumis- ja valmiustyön rahoituksen tulevaisuus on epävarmaa muuttuneessa rahoitusympäristössä.

Esimerkiksi Suomen Punaisen Ristin koordinoiman Vapaaehtoisen pelastuspalvelun (Vapepa) piirissä toimii yli 10 000 vapaaehtoista, jotka ovat viranomaisten käytettävissä tarvittaessa. Verkosto on ainutlaatuinen tapa, jonka avulla järjestöt ovat koordinoineet viranomaisille tarjoamansa avun. Verkoston kautta on varmistettu viranomaisten tarvitsemien koulutettujen ja hälytysvalmiudessa olevien vapaaehtoisten toiminta tarvittaessa. Etenkin haja-asutusalueiden turvallisuudelle vapaaehtoisten käytettävyys on keskeinen osa. Vapepan työtä on rahoitettu pääasiassa STEA-rahoituksella, mikä on taannut toiminnan pitkäkestoisen ja suunnitelmallisen toteuttamisen ja kehittämisen.

Suomen Punainen Risti pitäisi perusteltuna, että valmius- ja varautumistyön tukeminen sisällytettäisiin hallituksen esityksen perusteluiden lisäksi myös joko 3§:n säädöstekstiin tai myöhemmin annettavaan valtioneuvoston asetukseen.

Lisäksi huomioimme, että lakiehdotuksen 3 §:n 2 mom. nojalla yhdistysten ja säätiöiden rahoituksen kokonaistasossa huomioidaan yleinen kustannustason kehitys. Esitys on hyvä ja tarpeellinen. Suomen Punainen Risti pitää tärkeänä, että kustannusten noususta johtuvat määrärahojen korotukset siirtyvät ensisijaisesti toimintaan eli avustuksia saaville yhdistyksille ja säätiöille, eikä avustusten jakamiseen liittyvään hallinnointiin enempää kuin on välttämätöntä. Avustusvarojen käyttö valmisteluhallinnon kustantamiseen ei ole perusteltua, vaan kriittisesti tulee voida tarkastella myös sitä, mikä on valmisteluorganisaation riittävä koko suhteessa määrärahoihin ja muihin hallinnonaloihin.

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 4 §:ään (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus)

Kommenttinne

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) tehtävänä olisi jatkossa sosiaali- ja terveysministeriön myöntämien avustusten valmistelu, maksatus, seuranta ja valvonta.

Nykyisessä mallissa STEA:n valmistelemaat, Veikkauksen tuotoilla rahoitettavat avustukset kohdennetaan STEA:n strategian mukaisesti. Hallituksen esityksen tarkoituksena ilmeisesti on, että jatkossa STEA tulee valmistelemaan myös muut STM:n myöntämät järjestöjen avustukset. Tällaisia ovat esim. ruoka-avun järjestämiseen myönnetyt järjestöjen avustukset. STEA:n roolin laajeneminen kaikkiin STM:n myöntämiin avustuksiin – myös pienavustuksiin - ja STEA:n oman strategian rooli tässä jäävät kuitenkin hallituksen esityksen perusteluista jossain määrin epäselväksi, ja mikäli tarkoitus on muuttaa STEA:n roolia, sen voisi perusteluissa selkeästi tuoda esille.

Suomen Punainen Risti pitää tärkeänä, että saman hallinnonalan avustuksia valmistellaan ja valvotaan yhdenmukaisesti, kuitenkin huomioiden, että suuriin avustuksiin liittyvät hallinnolliset menettelyt eivät usein ole tarkoituksenmukaisia pienempien avustusten kohdalla. On tärkeää, ettei yhdenmukaistamisen myötä pienten avustusten hakemisen esteeksi muodostu niihin liittyvät raskaat raportointi- tai muut hallinnolliset velvollisuudet.

Hallituksen esityksessä on pohdittu valtiosihteeri Henrik Haapajärven yhteisymmärrysmuistiossa käsiteltyä, laajempaa yhteistä avustuskeskusta ja siihen liittyvää selvitystä. Jatkovalmistelussa on tarkoitus selvittää yhteisen avustuskeskuksen perustamisen hyödyt, haitat ja toimintaedellytykset. Suomen Punainen Risti pitää selvitystä tervetulleena. Punainen Risti pitäisi tarkoituksenmukaisena sellaisen valtionavustuksia jakavien ministeriöiden yhteisen toimielimen tai avustuskeskuksen olemassaoloa, joka voisi itsenäisesti päättää, valtion talousarviossa myönnettyjen kokonaisresurssien pohjalta, avustusten myöntämisestä. Samalla se voisi laajemmin seurata rahoitusraamia sekä tukea myös pienten toimijoiden toimintaedellytyksiä. Tämä mahdollistaisi autonomisen kansalaisjärjestötoiminnan säilymisen, eikä järjestöjen toteuttama toiminta joutuisi ehdolliseksi poliittisten tavoitteiden saavuttamiselle.

Hallituksen esityksessä on näiltä osin nostettu esille, että STEA voisi erillisviranomaisena tarvittaessa mahdollistaa sen avustustoimintojen laajentamisen suuremmaksi avustuskeskukseksi. Suomen Punainen Risti korostaa, että mikäli yhteistä avustuskeskusta ryhdytään valmistelemaan, tulee siinä huomioida mm. valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisaatiohankkeen tavoitteet asiakaslähtöisen yhtenäisen toimintamallin kehittämiseksi. Olisi mielekästä, että samalla yhtenäistettäisiin eri järjestöjen avustusprosesseja kaikilla prosessin tasoilla. Tällä hetkellä järjestöt eivät ole yhdenvertaisessa asemassa, koska haku-, valvonta- ja raportointiprosessit ovat hyvin eritasoisia. STEA:n järjestelmä on huomattavasti vaativampi kuin muiden Veikkaustvoittovaroilla avustettavien toimijoiden avustusprosessit, eikä sitä tule automaattisesti ottaa yhteisen

kehittämistyön lähtökohdaksi vain sen rakenteellisen syyn vuoksi, että se on tällä hetkellä ainoa erillisviranomainen.

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 5 §:ään (Valtionapuviranomainen)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 6 §:ään (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukunta)

Kommenttinne

Nykyiseen arpajaislakiin sisältyvä säännös sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukunnasta ja sen arviointi- ja avustusjaostosta on siirretty käsillä olevaan lakiehdotukseen. Lakiehdotuksen 6 §:n 2 mom. mukaan neuvottelukunnan tehtävänä on antaa sosiaali- ja terveysministeriölle lausuntoja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen kohdistuvan avustustoiminnan linjauksista ja strategisista suuntaviivoista sekä kehittää ja arvioida avustuspolitiikkaa ja järjestötoimintaa.

Tässä vaiheessa uudistusta esitys on olennainen järjestöjen toiminnan autonomisuuden kannalta. Järjestöjen autonomia edellyttää, että laissa säädetään osallisuusrakenteesta, jonka kautta järjestöt voivat olla vaikuttamassa avustusten strategiaan tavoitteisiin ja rahoituksen painopisteisiin. Mikäli parlamentaarisen neuvottelukunta perustetaan ja mikäli sen edustuksellisuudesta huolehditaan, tulee sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukunnan rooli tällöin uudelleen arvioitavaksi.

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 7 §:ään (Valtionavustuksen määrä)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 8 §:ään (Valtionavustuslain soveltaminen)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 9 §:ään (Voimaantulo)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa mahdollisia muita huomioita ja kommentteja

Kommenttinne

Uudistuksen myötä siirrytään päätösperusteiseen malliin, mikä osaltaan korostaa ja vahvistaa eduskunnan budjettivaltaa. Valtiosihteeri Henrik Haapajärven johtama työryhmä on neuvotellut eduskuntaryhmien kesken tulevien vuosien eri sektoreille rahoitusmalliuudistuksen myötä suunnattavasta rahoitustasosta, mistä on lähivuosien osalta sovittu parlamentaarisesti vuoteen 2026 asti. Rahoitusmalliuudistuksessa uusi parlamentaarinen neuvottelukunta on ehdotettu asetettavaksi seuraamaan eri sektoreiden kansalaisjärjestöille suunnattua vuosittaista rahoitusta sekä toiminnan kehittämistä. Parlamentaarinen neuvottelukunta voisi kuulla ja antaa lausuntoja yleishyödyllisten yhteisöjen toimintaedellytysten ja julkisen sektorin niille osoittamien resurssien kehittämisestä. Päätöstä mainitun neuvottelukunnan perustamisesta ei kuitenkaan ole toistaiseksi tehty, eikä sillä toteutuessaankaan luonnollisesti olisi suoraa vaikutusvaltaa ohi eduskunnan budjettivallan.

On hyvä, että rahoitustasosta on periaatteellisella tasolla saatu yhteisymmärrys ainakin lähivuosille. Käytännössä kuitenkin mikään takaa, että rahoitustaso pysyy samana edes sovittuun vuoteen 2026 asti, vaan aikaisemmin neuvoteltu päätös voidaan hallituksen johdolla muuttaa. Joka tapauksessa vuoden 2026 jälkeen terveyttä ja hyvinvointia edistävän työn rahoitus on täysin riippuvainen tulevien hallitusten päätöksistä ja poliittisesta päätöksenteosta.

Suomen Punainen Risti muistuttaa, että kansalaisjärjestöjen vahvuus on niiden autonomisuudessa ja päätöksenteon kunnioittamisessa. Avustuksia pitää pystyä hakemaan myös muihin tarkoituksiin, kuin hallitusohjelman sisällä oleviin tavoitteisiin tai julkisen hallinnon näkökulmasta tärkeisiin asioihin. Järjestelmän nopeat ja ennustamattomat vaihtelut tai ehdollistaminen poliittisten tavoitteiden saavuttamiselle heikentävät sekä kansalaisjärjestöjen että toiminnan kohderyhmien asemaa.

Kuten esityksessäkin on huomioitu, terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen myönnettävien valtionavustusten merkitys on monille toimijoille hyvin keskeinen toiminnan jatkuvuuden ja laajuuden kannalta. Rahoituksella on turvattu monen järjestön mahdollisuudet pitkäkestoiseen ja vaikuttavaan toimintaan. Kun työ on pitkäjänteistä, rahoituksen äkillinen loppuminen tarkoittaa usein sitä, että myös menneiden vuosien työ ja siihen käytettyjen resurssien vaikuttavuus vähenee. Tällöin merkitystä ei ole sillä, että koko sektorin rahoitus on tasaisempaa, ellei rahoitusta saada yksittäisten toimijoiden välillä koordinoitua niin, että kokonaisuus säilyy suunnitelmallisena. Tämä on käytännössä vaikeaa. Hallituskausittain muuttuvat prioriteetit ja painotukset johtavat siis helposti kaikkien resurssien hukkaan heittämiseen.

Järjestöt tekevät usein työtä sellaisten ihmisryhmien parissa, joita julkinen sektori ei kohtaa ja joiden kanssa yksityisellä sektorilla ei ole kannustimia toimia. Kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ja erilaiset marginaaliryhmät saavat apua monilta eri ruohonjuuritason järjestöiltä. Monien tällaisten järjestöjen oma varainhankinta on vaikeaa, koska kohderyhmä ei herätä empatiaa suuressa yleisössä. Julkisen sektorin rahoitus järjestöille onkin monesti ollut ainoa tapa saavuttaa esimerkiksi päihdeongelmaisia, seksityöläisiä/prostituoituja tai paperittomia. Tällaisia henkilöitä kohtaavien järjestöjen avustusten siirtyminen valtion talousarvioon johtaa helposti avustuskohteiden keskinäiseen arvottamiseen ja kilpailuun siitä, kuka ”ansaitsee” tulla avustetuksi, etenkin kun käytettävissä olevat resurssit väistämättä pienenevät.

Suomen Punainen Risti katsoo, että kaikki puolueet käsittävä neuvottelukunta on lähtökohtaisesti hyvä, mutta ei riittävä ratkaisu rahoituksen ennakoitavuuden ja toimijoiden autonomisuuden takaamiseksi. Järjestöjen aidon autonomian kunnioittaminen edellyttäisi laajempaa edustuksellisuutta sekä pitkäjänteistä seurantaa, joka ei olisi riippuvainen poliittisista kompromisseista tai prioriteeteista.

Holopainen Eeva
Suomen Punainen Risti